

סימן קלב

בענין מחיית עמלק שר"י ימח שמו וזכרו ונמח זכורו מלהזכירו

ויהי עי"ז כבר סיבה להכריח אותה לשתות, וב"ש אמרו אות אחת, ועל ב"ש לא שאל הירושלמי מאי טעמייהו, כי טעמם מוכן היטב, מפני שבאיסור מחיקת השם ד"לא תעשון כן לה' אלקיכם" המוחק אות אחת מהשם עובר בהלאו הזה, ומיקרי שעשה מחיקת השם, וגרמה להשם להימחק, ורק על ב"ה שאמרו שתי אותיות שואל הירושלמי מאי טעמייהו, וצריך ביאור רב במה שאומר הירושלמי על זה.

עכ"פ איך אפשר ללמוד מזה מדברי ב"ה לענין מחיית עמלק שאין המצוה מחיימת אלא בהריגת שני עמלקים? אתמהא!

תשובת הגרשי"ח שליט"א

אני הבנתי מהירו' דפחות מב' לא נקרא מחי' ואינו נקרא שהתחיל למחות וא"כ גבי עמלק דכתי' נמי מחי' לא נקרא שהתחיל למחות עד שיהרוג לפחות מב' [א"ה: איני מבין כלל וכלל].

אח"ז ציוס ד' האזינו ט' תשרי תשס"ט כתב כז' חכ"א שליט"א שאלה לכז' הגאון שליט"א בזה הלשון:

"האם עדיין סובר רבנו שליט"א שאין מלות מחיית עמלק אלא לפחות בשני עמלקים, אבל לא צעמלקי אחד? והלא החינוך צמאיה תר"ד כתב שהרואה עמלקי אחד, וסיפק צידו להורגו, ולא הרגו, ציטל מלות עשה וז"ל עכ"ל השאלה.

וקיבל ע"ז תשובת כבוד הגאון שליט"א בזה"ל:

"מדברי החינוך אין הכרח די"ל דס"ל דגם חצי שיעור מצוה מה"ת עי' כת"ם או"ח סי' צ"ו. עכ"ל התשובה.

וחזר כז' החכ"א שליט"א הנ"ל וכתב בזה הלשון:

"מה אעשה ואיני מצין, שהחינוך יעלים מאתנו לגמרי את עיקר הדין דמחיית עמלק,

קידושין פ"ב א' במשנה "...והכשר שבטבחים שותפו של עמלק".

אורח חיים 1234567

ועיין תוס' לעיל ל"ג ז' ד"ה ואימא.

מכתב

בס"ד יום ג' האזינו כ"ו אלול תשס"ג ה"כ הדר"ג רבנו שליט"א

נעימות בימינם נצח!

הירושלמי סוטה פ"ג ה"ג לא מדבר בגדר "ומחה אל מי המרים" האמור בפרשת סוטה בכמה מיקיימא מצוה זו, כי זה מפורש בסוטה י"ט ב' [וברמב"ם] שצריך מחיקה מוחלטת שלא יהי' ניכר רישומה של אף אות אחת, ואם רישומו ניכר מעכב בהשקאה.

והוא הדין רצון התורה הקדושה במצות "תמחה את זכר עמלק" שיהי' מחוי' לגמרי ענין עמלק מבלי שיישאר לו שום זכר, אמנם אופן קיום המצוה [וחיוב המצוה] הזו הוא שכשרואה אחד מזרע עמלק חייב להורגו [כמבואר באר היטב בחינוך מצוה תר"ד], ואין המצוה על יהודי אחד בלבד שימחה את כל עמלק, דזה לא שייך, והתורה הקדושה מדברת אל כל ישראל שימחו ביחד את כל זכר עמלק, כל אחד ואחד מישראל מה שמזדמן לו, ואם נזדמן לו אחד מעמלק ולא הרגו עבר על המצוה, כמבואר בחינוך הנ"ל שם, ואם כן הרגו קיים מה שמוטל עליו לעשות לקיים רצון ה' ש"תמחה את זכר עמלק" שמתקבץ מהרבה הריגות של עמלקים עד תומם.

והירושלמי דסוטה פ"ג ה"ג הנ"ל הלא מדבר מענין אחר לגמרי, בהא דתנן בסוטה כ' א' שאם אחר שנמחקה המגילה אמרה איני שותה מערערין אותה ומשקין אותה בעל כרחיה, והירושלמי שם מפרש טעמא דמתניתין מפני שגרמה להשם להימחק, ועל זה שואל הירושלמי כמה יימחק מן השם,

צחצי שיעור, א"כ אין כאן "לכל הפחות", שאפילו משהו הוא צדין חצי שיעור. אלא שעל כרחין מדבר החינוך לא מחצי שיעור, אלא משיעור שלם.

וזה לשון החינוך במנחה י' [מנחה אכילת מנחה]:
"דיני המנחה... ושיעור אכילתן לכל הפחות...
מבוארים בפסח ראשון", והיינו כנ"ל.

וא"כ אל לנו בחינוך במנחה תר"ד [מנחה להכרית זרעו של עמלק] זה לשון קדשו: "...ובאמת כי גם על כל יחיד מישראל הזכרים מוטל החיוב להרגם ולאצדם מן העולם, אם יש כח בידם, בכל מקום ובכל זמן, אם אולי ימצא אחד מכל זרעם. ועובר על זה, וצא לידו אחד מזרע עמלק, ויש סיפק בידו להורגו, ולא הרגו, ביטל עשה זו".

הרי שהריגת עמלקי אחד הוא קיום "העשה" [לא רק חצי שיעור], ואי-הריגת עמלקי אחד הוא ביטול "עשה זו" [לא רק ביטול של חצי שיעור, אלא של כל שיעור העשה, שהחינוך מדבר משיעור שלם, לא מ"ענין" של חצי שיעור, כנ"ל באכילת הפסח ובאכילת מנחה].

עכ"ל השאלה, ועד עתה לא נתקבלה תשובה על זה.

שמתקיים [לדעת רבנו שליט"א] רק כשהורג שני עמלקים, ומדבר שם במנחה תר"ד פעמיים רק על עמלקי אחד, שאם הורגו קיים את המנחה, ואם לא הרגו ביטל את העשה, ואיך ידע הלומד שהוא שקיים הוא רק כאוכל חצי זית מנחה, אחתמה! והאם גם במנחה עשה דמנחה יכתוב החינוך שהאוכל חצי זית מנחה קיים עשה זו?

הח"ח 1174167

וציינתי [במנחות רבנו שליט"א] בשו"ת כת"ס אור"ח סי' ז"ו, בכל מה שהוצא שם, ולא מנחמי שם אף אחד שיאמר שהאוכל חצי זית מנחה קיים את המנחה עשה, וכל הגידון הוא אם יש "ענין" בזה, אבל לא קיום המנחה. וגם לא צרור שם כ"כ מה הוא ה"ענין" מדאורייתא, עכ"פ צודאי אין בזה קיום מנחה.

וזהבני מעיין עכשיו בס"ד בספר החינוך במנחה ו' [מנחות אכילת צפר הפסח] וזה לשון קדשו: "דיני המנחה, כמה חייב כל אחד לאכול ממנו לכל הפחות... מבוארים בפסחים".

ומה מבואר בפסחים? לכאורה שצריך "לאכול ממנו לכל הפחות" — כזית. ואם יש מנחה גם

סימן קלג

"מניח אני כל אומנות שבעולם ואיני מלמד את בני אלא תורה"

רע בנערותו ונותנת לו אחרית ותקוה בוקנותו וכו'.

לא נתבאר אם ר' נהוראי בא לחלוק על דברי ר"מ שמקודם דקאמר לעולם ילמד אדם את בנו אומנות נקי' וקלה, וזה יפלא דהרי בעירובין דף י"ג אמרינן דר"מ הוא ר' נהוראי בעצמו, ואיך אפשר שיחלקו ר"מ עם ר' נהוראי, ועוד דאם בא לחלוק על ר"מ על הא דקאמר דילמד אדם את בנו אומנות, מהו הלשון דאיני מלמד את בני, והענין צ"ב.

והנראה לומר בביאור הדבר, דהנה בברכות דף ל"ה ת"ר ואספת דגנך מה ת"ל לפי שנאמר לא ימוש ספר התורה הזה מפיו יכול דברים ככתבן ת"ל ואספת דגנך הנהג בהן מנהג דרך

קידושין פ"ב א' במשנה "...רבי מאיר אומר: לעולם ילמד אדם את בנו אומנות נקיה וקלה... רבי נהוראי אומר: מניח אני כל אומנות שבעולם ואיני מלמד את בני אלא תורה...".

ובספר "מידושי מרן רי"ז הלוי" על התורה פ' חיי שרה כתוב לאמור:

"קידושין דף פ"ב ר' נהוראי אומר מניח אני כל אומנות שבעולם ואיני מלמד את בני אלא תורה וכו' ושאר כל אומנות אינן כן כשאדם בא לידי חולי או לידי זקנה או לידי יסורין ואינו יכול לעסוק במלאכתו הרי הוא מת ברעב אבל התורה אינה כן אלא משמרתו מכל